

Wespendief *Pernis apivorus* gebruikt drie jaren achtereen hetzelfde nest

Henk van Tuijl en Tiny van Vroenhoven

Dat veel wespendieffparen elk jaar een nieuw nest bouwen is genoegzaam bekend (Bijlsma 1997). Zo nu en dan worden nesten ook wel hergebruikt. Wij constateerden dat zelfs in drie(!) achtereenvolgende jaren wespendieffjongen succesvol werden grootgebracht in hetzelfde nest, gebouwd op 12 m hoogte in een 19 m hoge wilg. Op basis van de vondst van enkele ruiveren bestaat het sterke vermoeden dat hierbij hetzelfde vrouwtje - in elk geval in 2002 en in 2003 - deel uitmaakte van het broedpaar.

Gebied

Het nestperceel bevindt zich in een laaggelegen deel van een vrijwel aaneengesloten boscomplex van ongeveer 200 ha dat doorsneden is met enkele onverharde weggetjes en paden. Het bewuste terrein, met vaak natte leemhoudende grond, bestaat uit enkele weilandjes en maïsveldjes die omzoomd zijn door voornamelijk loofbomen (veel populieren). De bospercelen bevatten een ruime struiklaag en redelijk veel ondergroei. Het natuurgebied is gelegen ten noorden van het centrum van Best in de provincie Noord-Brabant.

De nestboom, een wilg *Salix* sp., groeit zowat in het midden van een strook van 1000 m, met westelijk de spoorlijn Eindhoven-Den Bosch en oostelijk de zeer drukke A2. Zowel ten westen van bedoelde spoorlijn als ten oosten van de A2 bevinden zich aaneengesloten natuurterreinen met veel bospercelen. Het nest zit op 12 m hoogte en bevindt zich op enkele meters afstand van een vrijwel altijd beschaduwde bospad, c. 50 m verwijderd van een eveneens beschaduwde poel die in het broedseizoen altijd water bevat. Dit laatste in tegenstelling tot het in augustus 2003 (hittegolf) drooggevalen slotennetwerk in het gebied. In de onmiddellijke omgeving van de nestboom liggen enkele weilandjes, waardoor een redelijke aanvliegeroute naar het nest beschikbaar is. In hetzelfde gebied broeden vrijwel jaarlijks minimaal één sperwerpaar, een buizerdpaar en een havikpaar. In 2003 zijn op slechts 300 meter afstand van het wespendieffnest jonge Haviken *Accipiter gentilis* grootgebracht!

Methode

Alle waarnemingen zijn gedaan vanaf de grond met gebruikmaking van verrekijker en telescoop. Hierdoor ontbreken dus details van de datum van eileg en het aantal gelegde eieren. De meeste inventarisaties betreffende Wespendieven vonden plaats tussen 09.15 en 10.15 uur.

De broedgevallen

2001

Op 20 mei 2001 begeleidden natuurgidsen van het IVN-Best in bedoeld gebied wandelingen voor c. honderd genodigden, verdeeld over enkele groepen. Die dag worden er boven de bomen vliegende Wespddieven en Buizerds *Buteo buteo* waargenomen, maar van een nestvondst is nog geen sprake. Mogelijk is op 20 mei al gestart met de nestbouw en wel zeer dicht in de buurt van een poel waar de vele wandelaars in etappes ingelicht worden over het waterleven aldaar. Kennelijk hebben de Wespddieven geen hinder ondervonden van de enthousiast rondstruinende volwassenen en kinderen. Pas begin juli werd min of meer toevallig het vrij goed zichtbare nest in de poelomgeving vastgesteld waarop een jong te zien is. Tegen het einde van juli werden naast het nest twee juveniele Wespddieven gezien die bij een controle op 14 augustus niet meer in de nestboom aanwezig bleken. De Wespddieven hebben zich dit seizoen opvallend zwijgzaam opgehouden in de nestomgeving.

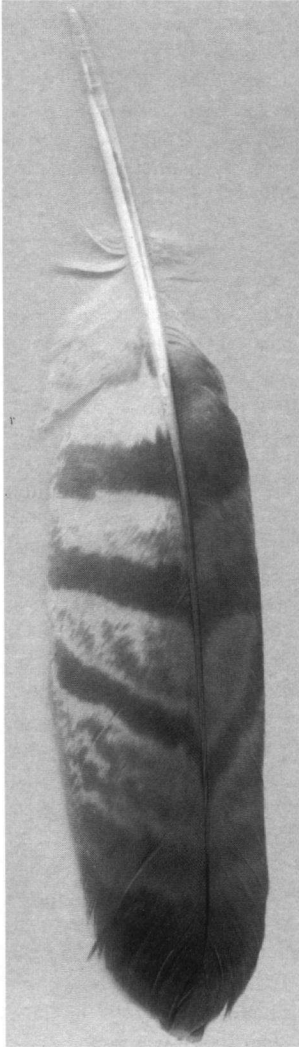
2002

Op 28 mei lag er wat vers loof op het vorig jaar gebruikte nest. In de omgeving van de nestboom werd op 1 juli een linker handpen (258 mm, mogelijk P3, ofwel de derde handpen geteld van binnen naar buiten) van het mannetje en een rechter armpen van het vrouwtje Wespddief gevonden. In de nestkom zaten twee juveniele Wespddieven met nog veel kopdons. Dicht bij het nest werd op 28 juli een linker staartpen van het adulte vrouwtje (278 mm) gevonden; het witte topje was geheel weggesleten. Eind juli zaten de twee jongen op het nest. De ene, een donkere choco, was duidelijk groter dan de andere. De grootste zat al behoorlijk in de veren met hier en daar nog wat plukjes dons, terwijl de andere nog een grijzige donskop toonde. De laatste was ook niet zo beweeglijk. De choco had duidelijk een volle krop. Op 8 augustus zat een jong vlak naast het nest, waarop nieuw loof was aangebracht. De choco was afwezig, maar verscheen na een uurtje en zat een poos stil in de nestboom, enkele meters van het andere jong verwijderd. Vervolgens vloog de choco naar het andere jong. Beide vogels deden wat aan vleugelstrekken. Bij één jong waren de dicht bij elkaar liggende dwarsbandjes op de staart goed te zien, terwijl de staart van de andere bijna geheel donkerbruin was. 's Avonds op 10 augustus was de choco bedrijvig rond de nestboom, terwijl de ander zich een meter van het nest ophield en even later wat vlieg oefeningen maakte door zich enkele malen naar het nest en weer terug te verplaatsen. Eén juveniel zat in de middag van 14 augustus iets buiten het nest te zonnen in deltahouding. Het andere jong deed hetzelfde één meter verwijderd van het nest. In de omgeving van de nestboom lagen twee ruipennen: waarschijnlijk een rechter P2 (256 mm) van een Buizerd plus een zo te zien enkele dagen eerder gestoten - vermoedelijk - rechter P2 (254 mm) van het adulte vrouwtje Wespddief. Opvallend was dat de Wespddieven ook dit seizoen zeer zwijgzaam waren.

2003

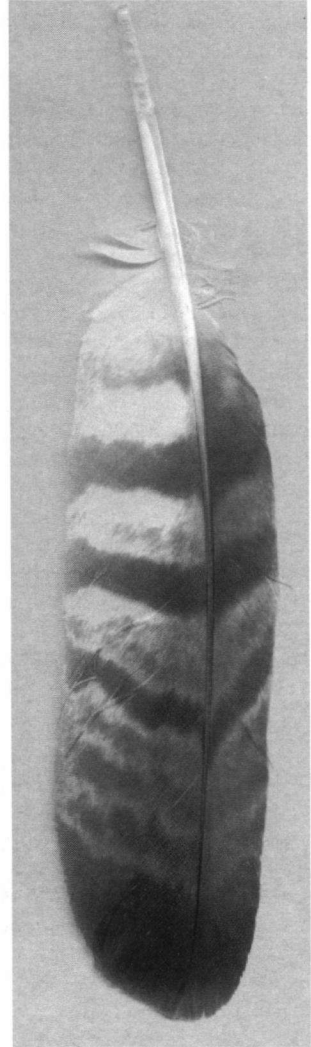
Op 21 mei wordt bespeurd dat het voormalige wespdeniefnest belegd is met verse takjes van wilg en populier. In de omgeving cirkelde een koppel Wespdenieven. Op 4 juni werd gezien dat het vrouwtje broedde. Vijf dagen later zat ook het mannetje even in de nestboom. 's Avonds 24 juni zagen we dat er weer verse takjes op het nest waren aangebracht; het vrouwtje was niet aanwezig. Op 1 juli zat het vrouwtje op het nest; ging nu en dan voorzichtig staan met haar snavel richting nestkom gekeerd: zijn er jongen? Het adulte mannetje vloog langs, later ook roepend boven het nestgebied. Vanaf begin juli werden de adulten zo nu en dan waargenomen als ze opvlogen van een 150 m verderop gelegen slootkant; mogelijk op zoek naar amfibieën. Op 14 juli zagen we het vrouwtje op de nestrand staan, terwijl één juveniel zichtbaar was. Het vrouwtje vloog af en keerde even later terug; ook het mannetje vloog langs en riep nu en dan. 's Morgens 16 juli bespieden we - op veilige afstand - het vrouwtje en haar jong op het nest; beide vogels waanden zich waarschijnlijk onbespied toen plotseling het adulte mannetje op - voor ons - brute wijze het vrouwtje van het nest leek te jagen door 'wild' op haar toe te vliegen, waarbij hij een mep met zijn vleugel leek uit te delen. Was dit als waarschuwing voor onraad (vogelspotters) bedoeld? Beide adulten vlogen af. Op 21 juli waren het adulte vrouwtje en het jong zichtbaar op het nest. Op de grond naast de nestboom lagen enkele afgebroken loofakjes plus twee borstveertjes en een vers gestoten - vermoedelijk - rechter P1 (248 mm) van het adulte vrouwtje Wespdenief. Deze pen vertoonde een frappante overeenkomst met de P2 die we hier vorig jaar vonden (Foto).

Het adulte mannetje zat op 28 juli op c. 50 m van het nest en vloog roepend naar een iets verderop staande populier. Op het nest stond het adulte vrouwtje (dat afvloog) en het donkere chocojong dat via een telescoop een tijdlang goed door ons werd bekeken. De adulten lieten zich geregeld even in de buurt van het nest zien. Het jong werd in de daarop volgende dagen - kort - door ons bespied, terwijl het al die tijd in het nest stond, zo nu en dan de vleugels spreidend. Op de nestrand en onder de nestboom vonden we enkele lege wespdenraten. Pas vanaf 5 augustus heeft het jong het nest verlaten; het bevond zich toen op een tak op enkele meters afstand van het nest. Twee dagen later keerde het jong de nestboom de rug toe en zagen we het zo'n honderd meter verderop over een weiland vliegen richting bosrand. Van daaruit vloog hij achter een andere belendende bomenrij, alwaar de wespdeniefroep te horen is. Waarschuwde daar het adulte mannetje? Wat later keerde het jong terug naar een hoge tak van een populier, waar we via de telescoop duidelijk de donkere staart, gele washuid en nog donkere iris konden bekijken. Weer wat later verdween hij uit zicht doordat hij wat verderop naar de bosrand vloog om op de grond te landen. Het nest was die dag weer voorzien van een vers wilgentakje. Op 11 augustus zat het jong opnieuw in de nestboom en vloog zwijgzaam af. Onder de nestboom lagen enkele lege wespdenraten, waarvan één - de grootste - een doorsnede van 110 mm had. Twee dagen later zagen we het jong in een populier op c. 10 m afstand van de nestboom zitten; het vloog zwijgzaam af.

Links handpen 2 van adulte vrouw Wespindief (lengte 254 mm) gevonden in 2002 en rechts handpen 1 van vermoedelijk hetzelfde vrouwtje (lengte 248 mm) gevonden in 2003.

Left: 2nd primary (254 mm) of adult female European Honey-buzzard found in 2002, and right: 1st primary of presumably the same female (length 248 mm) found in 2003.

Discussie

Het is natuurlijk niet met zekerheid te zeggen dat de twee afgebeelde handpennen, gevonden in hetzelfde nestperceel in 2002 en 2003, aan een en hetzelfde vrouwtje Wespindief toebehoren. Maar de bandtekening is zo frappant dat er een duidelijk vermoeden bestaat dat het wèl zo is. Omdat we de adulten meestal slechts heel kort te zien

kregen tussen het ruime bladerdak, is de kans klein om jaarlijks vanaf de grond details in hun tekening waar te nemen. Hierdoor wordt individuele herkenning bemoeilijkt. Opgevallend is bovendien dat eigenlijk alleen in 2003 het geluid van de Wespindief gehoord werd. Zouden de broedparen in 2001 en 2002 bestaan uit zwijgzame ouders en zou er in 2003 sprake zijn van een ander, luider, mannetje? Alleen in 2002 (op 1 juli) werd - vermoedelijk - een P3 (258mm) van het mannetje gevonden; we kunnen dus geen vergelijking maken met een mannelijke handpen uit 2001 en/of 2003.

Dankwoord

Wij danken Marco Renes voor zijn gegevens betreffende het broedsel in 2001, Cor Karsemakers voor zijn aanvullende informatie over de jaren 2001-2003 en Arie Brands voor zijn aandeel in de waarnemingen van 2003.

Summary: European Honey-buzzard *Pernis apivorus* using the same nest in three successive years

In May 2001, European Honey-buzzards built a nest at a height of 12 m in a willow *Salix* sp., situated in a moist woodlot of 200 ha on loamy sand in the province of Noord-Brabant (southern Netherlands). The adult pair raised two fledglings (branchlings seen in late July, not on the nest anymore on 14 August). Both adults were completely silent throughout the breeding season.

The nest was again occupied in 2002, with fresh greeneries first recorded on 28 May. Two nestlings fledged; the oldest was dark chocolate-brown and left the nest on 8 August, the younger one was behaving as a branchling. Both stayed near the nest till at least 14 August, when the youngest was seen sunning with wings in delta-fashion on a branch near the nest. Both parents were completely silent, as in 2001.

In 2003, the nest was "decorated", with fresh greeneries on 21 May; the female sat on the nest by 4 June. Only a single nestling was seen (dark chocolate), which fledged on 5 August. Unlike the preceding years, the adult male was heard several times in the latter stages of the breeding cycle (a different male?). A comparison of moulted primaries showed that the female was presumably the same in 2002 and 2003 (photo 1); in 2001, no moulted feathers were found and individual identification was therefore impossible.

In 2003, a Northern Goshawk *Accipiter gentilis* raised fledglings only 300 m away from the European Honey-buzzard nest.

Literatuur

Bijlsma R.G. 1997. Handleiding Veldonderzoek Roofvogels. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Adressen:

Henk van Tuijl, Mgr. A.F. Diepenstraat 45, 5683 EX Best,

Tiny van Vroenhoven, Prins Bernhardlaan 141, 5684 CC Best